

§ 27. Рэлігія старажытных рымлян

?! 1. Якой рэлігіі прытрымлівалася большасць вядомых вам народаў старажытнасці? 2. Якіх грэчаскіх багоў вы ведаеце? Над чым яны апекаваліся?

Усім вядомыя назвы планет Сонечнай сістэмы, але вось ці ўсе ведаюць, што кожнае з гэтых нябесных цел, за выключэннем Зямлі і Урана, названа ў гонар багоў старажытных рымлян? У чым заключаюцца асаблівасці рэлігійных вераванняў рымлян? Які ўплыў на іх рэлігію зрабілі шматлікія заваяванні?

1. Вераванні ў жыцці рымлян. Першапачаткова старажытныя рымляне шанавалі духаў прыроды. Кожны гай, рака, крыніца — усё ў прыродзе мела сваіх духаў-заступнікаў. У кожнага чалавека таксама былі духі-заступнікі. У мужчын — *геніі*. Абаронцамі жанчын былі асаблівыя божаствы — *юноны*. Менавіта геніі і юноны рабілі ўсіх людзей непаўторнымі. Рымляне прыносілі багатыя дары свайму генію ў дзень нараджэння.

Каго мы сёння называем геніем? Ці звязана гэта з вераваннямі рымлян?

Сямейнымі духамі, якія ахоўвалі жыллё, лічыліся *пенаты*. Апякункай хатняга ачага была багіня *Веста*.

Рымляне верылі ў розныя прыметы, вельмі сур'ёзна ставіліся да прадказанняў. Варажба не раз вырашала лёс Рыма. Напрыклад, пасля разбурэння горада галамі сенат думаў — адбудоўваць горад на ранейшым месцы ці перасяліцца на новае. У момант спрэчкі сенатары выпадкова пачулі голас камандзіра, які закамандаваў воінам: «Застанемся тут». Сенат вырашыў, што гэта і ёсць важная падказка багоў.

Хатні алтар для пакланення пенатам ▶
на руінах аднаго з рымскіх гарадоў

2. Багі Рымскай дзяржавы. Шмат якія рымскія багі былі падобныя на грэчаскіх. З развіццём Рымскай дзяржавы з'явіліся агульныя для ўсёй краіны багі. У іх гонар узводзіліся пышныя храмы, ім служылі шматлікія жрацы. Вярхоўным уладаром багоў і людзей у рымлян лічыўся суровы грамавержац *Юпітэр*. Ваяўнічыя рымляне пакланяліся жорсткаму богу вайны *Марсу*. Багіня *Венера* шанавалася як багіня прыгажосці.

▲ Бог Юпітэр

Самыя важныя храмы будаваліся на форуме — галоўнай плошчы сталіцы. Адзін з храмаў быў прысвечаны богу *Янусу*. Яго паказвалі з двума тварамі, накіраванымі ў розныя бакі. Янус — бог, які, па меркаванні рымлян, звязваў мінулае і будучае. Калі Рым ваяваў, брама храма Януса была адкрыта. Толькі некалькі разоў за ўсю тысячагадовую гісторыю горада гэтую браму ненадоўга зачынялі.

Багіня хатняга ачага Веста стала апякункай усёй Рымскай дзяржавы як адзінай сям'і. У храме гэтай багіні гарэў нязгасны агонь, які ўвасабляў адзіны ачаг цэлай краіны. Менавіта гэты храм дазваляў лічыць усіх грамадзян Рыма адной абшчынай.

Рымляне шанавалі багіню мацярынства *Юнону*. У яе гонар у сакавіку рымлянкі адзначалі жаночае свята. У Рыме яна так-

◀ Двухаблічны Янус

Як вы думаеце, якое аблічча павернута ў будучыню, а якое — у мінулае?

сама лічылася апякункай фінансаў. Адна з мянушак гэтай багіні — Манета (Дарадчыца). Пры яе храме чаканілі грошы. Потым гэта мянушка шмат у якіх мовах стала назвай грошай — «манет».

3. Пантэон Рыма. Пасля прысваення імператару Актавіяну пачэснага імя Аўгуст — «свяшчэнны» — яго сталі шанаваць амаль як бога. Бюсты імператара-бога ставілі шмат у якіх храмах імперыі.

У сталіцы вялізнай імперыі сяліліся людзі з розных краін. У Рыме з'явіліся храмы чужых багоў. Але хутка гэтыя багі сталі папулярныя і сярод рымлян. Па ўсёй Рымскай імперыі шанавалі знакамітую егіпецкую багіню-маці *Icīdu*. Рымскія легіянеры пакланяліся ваяўнічаму іранскаму богу *Mітры* — пераможцу магутнага быка. Пры апекаванні імператараў у Рыме быў пабудаваны велічны храм *Пантэон*. У перакладзе са старажытнагрэчаскай мовы яго назва азначае «ўсе багі». Храм атрымаўся грандыёзным — яго купал быў самым вялікім у Рыме.

▲ Рымскі Пантэон і яго купал

☑ У цэнтры купала — светлае акно — «вока Пантэона». Дыяметр купала большы за 43 м.

Шмат якія назвы месяцаў звязаны з імёнамі рымскіх багоў. Апекуном календара быў бог Янус. У яго гонар названы першы месяц года. Гэта назва, як і іншыя, запазычана рускай мовай — «январь». «Март» названы ў гонар бога вайны Марса. Юлій Цэзар прысвоіў аднаму з месяцаў сваё імя, што таксама мае адлюстраванне ў рускай мове: «июль». А хутка з’явіўся і месяц у гонар Актавіяна Аўгуста — па-руску «август».

ПАДВЯДЗЁМ ВЫНІКІ

◆ Спачатку рымляне пакланяліся духам прыроды, верылі ў прыметы і варажбу. ◆ Шмат якія рымскія багі былі падобныя на грэчаскіх. ◆ Заваяваўшы многія народы, рымляне стварылі Пантэон — храм у гонар усіх багоў.

- ? 1. У чым заключаецца падабенства першапачатковых вераванняў рымлян з рэлігійнымі ўяўленнямі найстаражытнейшых людзей? 2. Выкажыце меркаванне, чаму рымляне з лёгкасцю ператваралі багоў заваяваных імі народаў у «сваіх», а не распаўсюджвалі ўласную веру. 3. Якіх багоў асабліва шанавалі рымляне і чаму? Даведайцеся, якога чалавека сёння называюць «двухаблічным Янусам». 4. Дзе яшчэ, акрамя назваў месяцаў і планет, вы сустракаліся з імёнамі рымскіх багоў? 5. Складзіце ў сшытку табліцу адпаведнасці грэчаскіх і рымскіх багоў з указаннем сіл прыроды і з’яў, якім яны апекавалі. Падзяліцеся атрыманымі звесткамі з аднакласнікамі.

§ 28. Хрысціянства ў Рымскай імперыі

- ?! 1. Які народ першым перайшоў да адзінабожжа? Як называлася іх свяшчэнная кніга? 2. На якія царствы распалася дзяржава Ізраіль?

Не ўсім чужаземным багам знайшлося месца ў рымскім Пантэоне. «У адносінах да ворага ўсё дазволена», — лічылі рымляне. «Любіце ворагаў вашых, рабіце дабро тым, хто ненавідзіць вас...», — вучылі хрысціяне. Якім жа чынам, нягледзячы на жорсткае праследаванне ўладамі, хрысціянства не толькі ўцалела, але і стала афіцыйнай рэлігіяй?

1. Вучэнне Ісуса Хрыста. Аснову хрысціянскай рэлігіі складае жыццё і вучэнне *Ісуса Хрыста*. Ён нарадзіўся ў час кіравання Аўгуста ў далёкай Палесціне, заваяванай Рымам